

регіональному вен-герському або білоруському. Або спробує звернутися на російській мові до чиновника в Польщі або Естонії: навіть той, хто там знає російську мову, навряд чи відповість на російськомовний запит. Адже статус мови в державі не обов'язково повинен підтверджуватися в конституції або законі фразою «офіційна мова». В Конституції і законах США не написано, що англійська – офіційна/державна. Те саме – в відношенні російської мови в СРСР: він був лише «мовою міжнародного спілкування».

Можливо зрозуміти, коли про особливий державний статус російської мови в Україні не знають звичайні громадяни. Але вражає, що за особливим статусом російської мови друге десятиліття «борються» багато партій. Адже боротися за надання особливого статусу російській мові в Україні – це те саме, що боротися сьогодні за введення кримінального покарання за крадіжку.

Сьогодні статус української мови юридично вище російської тільки в тому, що на першому видаються закони, повинні вироблятися всі написи (в певних випадках можуть дублюватися на російській і др. мовах), на ній повинні спілкуватися самі чиновники.

На вулицях Києва постійно чути, як хтось питає на українській, а йому відповідають на російській. На всіх Інтернет-форумах частина відвідувачів пише на українській, частина – на російській. І всі один одного розуміють без перекладача.

Навіть якщо якийсь громадянин України і не зрозуміє чиновника, що говорить на українській, Закон гласить: «Рішення по суті звернення оформляється українською мовою чи іншою мовою роботи органу або організації, до якої звернувся громадянин. За бажанням громадянина таке рішення може бути надано йому в перекладі російською мовою».

Міжнародний досвід показує, що чиновників законодавчо примушують відповідати на двох мовах, а закони і написи обов'язково дублюють з практичних міркувань: коли громадяни країни не можуть розуміти одну мову, чого не скажеш про мовну ситуацію в нашій країні.

Нідельський Д.
НТУ «ХП»

ІСТОРИЧНІ НАЗВИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Українська мова є історично нещодавною назвою: на Закарпатті цю назву почали використовувати у 20-х–30-х рр. ХХ ст. Хоча друга назва на позначення південних земель Русі – «Україна» – уперше зафіксована

в «Іпатіївському літописі» ще 1187 р., прикметник «українська» щодо мови широко почав застосовуватися лише в ХІХ ст. Історично найуживанішими визначеннями української мови були: 1) «руська мова» (а також численні варіанти на кшталт «руський язикъ», «руский язикъ», «роуский язикъ», «мова руская», «слови руски», «руске писмо», «річ руская», «прости рускій діялектъ», «руська бесіда» – такі назви української мови використовують на всіх історичних землях); 2) «малоросійська мова» (а також такі форми, як «малоруська мова», «малоросійське наріччя», «малоруський язик», «малоруська бесіда», у М. Лучкая латинська назва «*lingua parvo-russica*» – «малоросійська мова» тощо). Ці назви широко використовували в Центральній і Східній Україні, на Східній Галичині й Закарпатті. До ХІХ ст. такі назви не вважали образливими – «Малою Росією» від 1303 р. у церковній традиції називали спочатку Галицько-Волинське князівство, потім лівобережну Гетьманщину, а згодом – усю Україну; 3) «русинська мова» від приєднання Східної Галичини до Імперії Габсбургів; цю назву спочатку вживали у Східній Галичині й Північній Буковині, а в кінці ХІХ ст. було прийнято в Закарпатті, замінивши назви «руснацька (русняцька) бесіда (мова, язик)». Назва «русинська мова» була офіційною, народна назва мови залишалася попередньою – «руська мова»; 4) назву «проста мова» застосовували в середні віки щодо розмовної української мови, на відміну від книжної українсько-білоруської та літературної церковнослов'янської мови; 5) назви «південноросійська», «південноруська», «южноруська мова» найчастіше використовували в Центральній і Східній Україні, а також у Східній Галичині; 6) «угроруська» й «карпаторуська мова» до 1944 р. виключно на Закарпатті (паралельно з назвами «руська мова», «підкарпатське наріччя», «русинська мова», «руснацька мова» тощо); 7) «козака», «рідна кубанська мова», «кубанське наріччя» («кубанський говір», «балачка») на Кубані, окрім назв «малоруська» та «українська»; 8) іноді носії української мови використовували назви «материнська мова», «народна мова», «простонародна мова», навіть «російська бесіда» (на позначення саме української, а не російської мови). Іноземці пойменовували українську мову так: 1) росіяни – «черкаська мова», «білоруська мова»; 2) поляки – «русинська мова»; 3) турки – «сарматська мова», «роксоланська мова». Назва «українська мова» вживалася, починаючи з ХVІ ст., на позначення мови козацьких земель, однак до середини ХІХ ст. основною назвою мови, що тепер зветься українською, була назва «руська мова». Ця назва почала вносити плутанину від моменту приєднання України до Московії та згодом Російської імперії, оскільки росіяни у ХVІІІ ст. стали позначати свою мову схожим прикметником (рос. русский языкъ).

Отже, після певного періоду сумнівів, під час якого мову України намагалися відрізнати від російської за допомогою різних назв, найменування «українська мова», зрештою, поступово перемогла в усіх регіонах України.

Новікова Є.
ХНАДУ

ПОХІДНІ ПРИКМЕТНИКИ-НЕОЛОГІЗМИ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПОПОВНЕННЯ ЛЕКСИЧНОГО СКЛАДУ МОВИ

Інноваційні процеси у словниковому складі мови є постійним об'єктом аналізу в наукових працях дослідників, тому що безперервний розвиток та еволюція суспільства вимагає від мови відповідності потребам часу для того, щоб вона була спроможна задовольняти потреби людей, які нею користуються. Зміни в різних сферах життя людини (економічній, суспільно-політичній, науково-технічній, духовній, культурній та ін.) зумовлюють появу нових об'єктів, які потребують нових найменувань – неологізмів.

Процес неологізації лексичного складу мови здійснюють різними шляхами, основними серед них є: засвоєння іншомовних запозичень, поява лексико-семантичних варіантів, утворення слів за допомогою способів деривації. Об'єктами дослідження в сучасній українській мові є саме іменники-неологізми. Однак прикметники-неологізми донині не були ще достатньо вивчені мовознавцями, тому вважаємо за доцільне дослідити появу нових прикметників у сучасній українській мові та виявити найбільш продуктивні способи їх творення. Прикметник як частина мови неодноразово був об'єктом дослідження вітчизняних і зарубіжних мовознавців (О. Безпояско, В. Виноградов, К. Городенська, Л. Булаховський, І. Вихованець, А. Грищенко, В. Горпинич, М. Дорошенко, А. Загнітко, Є. Карпіловська, О. Кубрякова, І. Пасічник, М. Плющ, О. Шевчук та ін.). Найбільша кількість дискусійних питань стосується визначення лексико-граматичних розрядів прикметника, а також з'ясування семантико-словотвірних особливостей відносних прикметників, оскільки ці ад'єктиви завжди вторинного походження, а їхня семантика ґрунтується на значенні мотивувальної бази, яка може стосуватися предмета, дії, кількості тощо.

Особливістю відносних прикметників є збереження структурно-морфологічних зв'язків зі словами, від яких вони утворені (тобто з іменниками, дієсловами, прислівниками, числівниками). Семантика відносних ад'єктивів є складною й різноманітною, оскільки, незважаючи